CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL DEAN SPIELMANN
prezentate la 6 martie 2025 [1]

Cauza C-582/23 [Wiszkier] [i]

R.S.
cu participarea
C. S.A.,
P.C., în calitate de mandatar lichidator al lui R.S. și al lui M.S.,
M.K., în calitate de mandatar lichidator al G. S.A. în lichidare,
J.J.,
M.G.

[cerere de decizie preliminară formulată de Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź, Polonia)]

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 6 alineatul (1) – Articolul 7 alineatul (1) – Competențele și obligațiile instanței naționale – Credit ipotecar indexat în monedă străină care poate cuprinde clauze abuzive – Procedură de faliment – Examinare din oficiu de către instanța specializată în faliment a existenței clauzelor abuzive și posibilitatea de a dispune măsuri provizorii”

1. Prezenta cerere de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE [2].

2. Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu care rezultă dintr-o procedură de faliment în care sunt implicați R.S., un consumator aflat în faliment personal, și creditorii săi, printre care o bancă, G. spółka akcyjna, cu sediul în W. (denumită în continuare „banca G.”), și care privește stabilirea unui plan de rambursare a datoriilor către creditori.

3. Se solicită Curții să analizeze problematica privind competența unei instanțe naționale de a examina din oficiu eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului de credit ipotecar indexat în monedă străină încheiat între persoana aflată în faliment și banca G., precum și de a dispune, dacă este cazul, măsuri provizorii pentru a proteja drepturile pe care Directiva 93/13 le conferă consumatorului.

[1] Limba originală: franceza.

[i] Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

[2] Directiva Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

4. Deși această problematică este cunoscută de Curte, prezenta cauză prezintă anumite particularități. Cererea de decizie preliminară a fost formulată în cadrul unei proceduri de faliment privind persoanele fizice care nu exercită o activitate economică de către o instanță (instanța specializată în faliment) căreia îi revine sarcina de a stabili, pe baza unui tabel de creanțe aprobat de o altă instanță judecătorească (judecătorul-sindic), un plan de rambursare a datoriilor către creditori sau de a constata că activele deja acumulate în masa credală sunt suficiente pentru a onora toate datoriile.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

5. Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

6. Articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «de către profesioniști»].”

Dreptul polonez

Legea privind falimentul

7. Procedura de faliment este reglementată de ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Legea din 28 februarie 2003 privind falimentul, Dz. U. din 2019, poziția 498, cu modificările ulterioare, denumită în continuare „Legea privind falimentul”).

8. Potrivit articolului 2 alineatul 2 din Legea privind falimentul, procedura reglementată de această lege cu privire la persoanele fizice care nu exercită o activitate economică se desfășoară astfel încât să permită remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment care nu sunt executate în cadrul procedurii de faliment și, în măsura posibilului, să se acopere la maximum creanțele creditorilor.

9. Articolul 61 din legea menționată prevede că, începând de la data declarării falimentului, patrimoniul persoanei aflate în faliment devine masa credală, care servește la îndestularea creditorilor săi. În plus, în conformitate cu articolul 62 din aceeași lege, masa credală cuprinde patrimoniul care aparține persoanei aflate în faliment la data declarării falimentului și cel pe care l-a dobândit în cursul procedurii de faliment, sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolele 63-67a din Legea privind falimentul. Astfel, în special din articolul 63 alineatul 1 punctul 2 din această lege reiese că nu intră în masa credală partea din remunerația persoanei aflate în faliment care nu este sesizabilă.

10. Potrivit articolului 152 alineatele 1-3 din Legea privind falimentul, revine judecătorului-sindic sarcina de a conduce procedura de faliment, de a controla actele lichidatorului, de a desemna actele lichidatorului care necesită acordul judecătorului-sindic sau al comitetului creditorilor și de a constata abaterile săvârșite de lichidator. Judecătorul-sindic îndeplinește și celelalte acte definite în această lege. Judecătorul-sindic și lichidatorul pot comunica între ei cu privire la aspecte legate de procedura de faliment, în mod direct și prin mijloace de comunicare directă la distanță, în special prin telefon, fax sau e-mail.

11. Articolul 154 din legea menționată prevede că judecătorul-sindic are drepturile și obligațiile instanței și ale președintelui instanței în cadrul acțiunilor sale.

12. Articolul 236 din Legea privind falimentul prevede:

„1. Un creditor care deține o creanță asupra patrimoniului personal al persoanei aflate în faliment și care intenționează să participe la procedura de faliment este obligat, atunci când este necesar ca creanța sa să fie stabilită, să o declare judecătorului-sindic în termenul stabilit în ordonanța de declarare a falimentului.

2. Un creditor are, de asemenea, dreptul de a declara o creanță atunci când aceasta este garantată printr-o ipotecă, un gaj, cu sau fără deposedare, un privilegiu al tezaurului public, o ipotecă maritimă sau orice altă înscriere în cartea funciară sau în registrul de înmatriculare a navelor. În cazul în care un creditor omite să declare creanțele respective, acestea vor fi înscrise din oficiu în tabelul de creanțe.

3. Alineatul 2 se aplică *mutatis mutandis* creanțelor garantate printr-o ipotecă, un gaj, cu sau fără deposedare, un privilegiu al tezaurului public, o ipotecă maritimă asupra unor bunuri care fac parte din masa credală, în cazul în care persoana aflată în faliment nu este debitor în temeiul patrimoniului său personal, iar creditorul intenționează să revendice creanțele sale asupra bunului grevat în cadrul procedurii de faliment.

4. Dispozițiile prezentului articol privind creanțele se aplică și altor datorii care trebuie acoperite din masa credală.”

13. În conformitate cu articolul 241 din Legea privind falimentul, în cazul în care o declarație de creanță îndeplinește anumite condiții privind identificarea și informațiile, care sunt detaliate la alte articole din această lege, judecătorul-sindic comunică lichidatorului de îndată, în termen de cel mult 15 zile, o copie a declarației.

14. Articolul 243 din legea menționată prevede că lichidatorul verifică dacă creanța declarată este susținută de extrasele de cont sau de alte documente ale persoanei aflate în faliment sau de înscrierile în cartea funciară sau în alte registre și invită persoana aflată în faliment să prezinte, într-un termen determinat, o declarație prin care să precizeze dacă recunoaște creanța. Articolul 244 din aceeași lege prevede că, după expirarea termenului de declarare a creanțelor și după verificarea creanțelor declarate, lichidatorul întocmește tabelul de creanțe de îndată, în termen de cel mult două luni de la expirarea termenului de declarare a creanțelor.

15. Potrivit articolului 245 alineatele 2 și 4 din Legea privind falimentul, în cazul în care lichidatorul respinge în tot sau în parte declarațiile unui creditor, el furnizează motivele acestei respingeri într-o secțiune separată. Motivele respective cuprind indicarea faptelor aflate la

originea creanței și a documentelor aferente. Lichidatorul include de asemenea în tabelul de creanțe, dacă este cazul, declarația persoanei aflate în faliment și motivele acesteia sau o mențiune prin care se indică faptul că aceasta nu a prezentat o astfel de declarație și nici motivele aferente.

16. În conformitate cu articolul 255 alineatul 2 din Legea privind falimentul, data transmiterii tabelului face obiectul unei publicări. Potrivit articolului 256 din această lege, în termen de două săptămâni de la publicarea tabelului de creanțe, persoana aflată în faliment are dreptul de a formula o opoziție în fața judecătorului-sindic, în măsura în care proiectul nu este conform cu cererile sau cu declarațiile sale. Din acest articol reiese de asemenea că, în cazul în care persoana aflată în faliment nu a depus o declarație deși a fost invitată în acest sens, ea nu poate formula o opoziție decât dacă demonstrează că acest lucru se datorează unor motive independente de voința sa.

17. Potrivit articolului 260 alineatul 2 din legea menționată, în cazul în care nu s-a formulat o opoziție, judecătorul-sindic aprobă tabelul de creanțe după expirarea termenului de opoziție.

18. Din articolul 261 din aceeași lege reiese că judecătorul-sindic poate modifica din oficiu tabelul de creanțe în cazul în care constată că au fost înscrise în tabelul respectiv creanțe în tot sau în parte inexistente sau că lipsesc creanțe care ar trebui să figureze în acesta; articolul menționat prevede de asemenea că ordonanța de modificare a tabelului face obiectul unei publicări din oficiu și că această ordonanță este supusă căilor de atac.

19. Articolul 264 din Legea privind falimentul prevede la alineatele 1-3 că, la finalul procedurii de faliment sau în caz de încetare a acestei proceduri, extrasul din tabelul de creanțe aprobat de judecătorul-sindic, care conține indicarea creanței și a sumei primite în acest temei de creditor, constituie un titlu executoriu opozabil persoanei aflate în faliment. Aceasta din urmă poate solicita să se constate că creanța care figurează în tabelul de creanțe este inexistentă sau are o valoare mai mică dacă nu a recunoscut creanța declarată în procedura de faliment și dacă nu a fost încă pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă în privința sa. În urma aplicării unei formule executorii pe extrasul din tabelul de creanțe, este posibil ca persoana aflată în faliment să susțină că o creanță inclusă în tabelul de creanțe este inexistentă sau are o valoare mai mică prin intermediul unei acțiuni având ca obiect împiedicarea executării titlului executoriu.

20. Articolul 491^{14} alineatele 1-3 din Legea privind falimentul prevede că, după executarea planului definitiv de repartizare și atunci când, din cauza insuficienței patrimoniului persoanei aflate în faliment, nu a fost stabilit un plan de repartizare, instanța stabilește, după aprobarea tabelului de creanțe și după ascultarea persoanei aflate în faliment, a lichidatorului și a creditorilor, un plan de rambursare a datoriilor către creditori. Dacă situația individuală a persoanei aflate în faliment indică în mod clar că aceasta nu ar fi în măsură să efectueze nicio plată în cadrul planului de rambursare a datoriilor către creditori, instanța pronunță remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment fără a stabili un plan de rambursare a datoriilor către creditori. Ordonanța instanței specializate în faliment privind stabilirea unui plan de rambursare a datoriilor către creditori sau remiterea datoriilor persoanei aflate în faliment fără a stabili un plan de rambursare a datoriilor către creditori este comunicată creditorilor și este supusă căilor de atac. Dobândirea autorității de lucru judecat de către această ordonanță pune capăt procedurii.

21. Articolul 491^{15} din Legea privind falimentul prevede la alineatele 1 și 4 că, în ordonanța privind stabilirea planului de rambursare a datoriilor către creditori, instanța precizează în ce măsură și în ce termen, care nu depășește 36 de luni, persoana aflată în faliment este obligată să

ramburseze datoriile recunoscute din tabelul de creanțe, neexecutate în cursul procedurii pe baza planurilor de repartizare, și care parte din datoriile persoanei aflate în faliment scadente înainte de data declarării falimentului va fi remisă după executarea planului de rambursare a datoriilor către creditori. Instanța nu este ținută de poziția persoanei aflate în faliment în ceea ce privește termenii planului de rambursare a datoriilor către creditori. Pentru a stabili planul de rambursare a datoriilor către creditori, instanța ține seama de capacitățile de venit ale persoanei aflate în faliment, de necesitatea ca persoana aflată în faliment și persoanele aflate în întreținerea acesteia să facă față nevoilor lor, inclusiv nevoilor în ceea ce privește locuința, de cuantumul creanțelor neachitate și de posibilitatea reală de a le achita ulterior.

Codul muncii

22. Articolul 87 din ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Legea din 26 iunie 1974 privind Codul muncii, Dz. U. din 2022, poziția 1510, cu modificările ulterioare) prevede printre altele că, în cazul executării altor datorii sau al compensării în ceea ce privește sumele avansate de angajator pentru acoperirea cheltuielilor profesionale, pot fi efectuate rețineri de până la jumătate din salariu.

Situația de fapt, procedura principală, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

23. La 30 martie 2007, R.S., împreună cu soția sa și cu alte două persoane fizice, a încheiat cu banca G. un contract de credit ipotecar indexat în franci elvețieni (CHF) în valoare de 489 821,63 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 126 673 de euro) și cu o durată de 360 de luni. În urma indexării creditului, împrumutații s-au angajat să ramburseze băncii G. suma de 211 952,23 CHF (aproximativ 130 456 de euro) [3].

24. Prin ordonanța din 15 octombrie 2019, Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź, Polonia), Secția a XIV-a comercială pentru cauze de faliment și de restructurare, l-a declarat pe R.S. în faliment personal. Au fost desemnați un lichidator, P.C., precum și un judecător-sindic.

25. Ulterior, lichidatorul a întocmit tabelul de creanțe, care a fost aprobat prin ordonanța din 26 aprilie 2021 a judecătorului-sindic. Creanța băncii G., în temeiul contractului de credit în cauză, a fost inclusă în acest tabel. R.S. a recunoscut toate creanțele și nu a formulat nicio opoziție la tabelul menționat. De asemenea, judecătorul-sindic nu a efectuat nicio modificare din oficiu a acestui tabel.

26. La 20 iulie 2023, a fost declarat falimentul băncii G., iar procedura a continuat cu lichidatorul acesteia.

27. În stadiul actual al procedurii de faliment, revine Sąd Rejonowy dla Łodzi–Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź), instanța de trimitere, sarcina de a stabili, pe baza tabelului de creanțe întocmit, un plan de rambursare a datoriilor către creditorii lui R.S., în funcție de capacitățile de venit ale acestuia și de cuantumul datoriilor neachitate, sau de a constata că activele deja acumulate în masa credală sunt suficiente pentru a onora toate datoriile acestuia, astfel încât nu este necesar un plan de rambursare.

[3] La cursul de schimb din 30 martie 2007.

28. Instanța de trimitere consideră însă că contractul de credit aflat la originea creanțelor băncii G. conține clauze abuzive care pot determina nulitatea contractului respectiv și arată că acest aspect nu a fost verificat anterior de lichidator și de judecătorul-sindic. În acest caz, este posibil ca creanțele acestei bănci să fi fost deja lichidate [4].

29. Potrivit instanței de trimitere, deși persoana aflată în faliment a recunoscut toate creanțele, din dosarul procedurii de faliment nu reiese că aceasta a fost informată cu privire la caracterul potențial abuziv al clauzelor contractului de credit în cauză și nici că ea a declarat în deplină cunoștință de cauză că nu solicita protecția pe care i-o conferea Directiva 93/13. Dimpotrivă, după încheierea ședinței în fața acestei instanțe, reprezentantul juridic al persoanei aflate în faliment, care o reprezintă de la 3 noiembrie 2022, ar fi depus un înscris în care arăta că acest contract era susceptibil să fie nul din cauza prezenței unor clauze abuzive și că sumele care trebuiau rambursate erau astfel susceptibile să fie reduse.

30. Instanța de trimitere arată că, în procedurile de faliment, este dificil să se stabilească cărui organ îi revine responsabilitatea de a examina, dacă este cazul, eventualul caracter abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul procedurii de faliment. Astfel, lichidatorul ar transmite tabelul de creanțe judecătorului-sindic, care nu le-ar examina în principiu pe fond. Desigur, judecătorul-sindic ar avea posibilitatea de a modifica din oficiu tabelul de creanțe. Însă, în lipsa unei opoziții din partea persoanei aflate în faliment sau a creditorilor ori a unei acțiuni din oficiu a judecătorului-sindic, odată ce acest tabel a fost aprobat, instanța specializată în faliment ar fi ținută de tabelul menționat.

31. Astfel, dispozițiile aplicabile ale dreptului național nu ar permite instanței specializate în faliment, atunci când stabilește un plan de rambursare a datoriilor către creditori, să controleze ea însăși caracterul abuziv al clauzelor contractuale. Aceasta nu ar putea decât să suspende judecarea cauzei și să sesizeze judecătorul-sindic, care dispune în dreptul național de competența de a modifica din oficiu tabelul de creanțe.

32. Or, pe tot parcursul acestei proceduri și atât timp cât ordonanța instanței specializate în faliment care stabilește un plan de rambursare a datoriilor către creditori nu a dobândit autoritate de lucru judecat, masa credală ar continua să fie alimentată prin rețineri automate din salariul persoanei aflate în faliment. În speță, de la declararea falimentului, 50 % din salariul persoanei aflate în faliment ar face obiectul unei rețineri automate, în vederea transferului în masa credală, astfel încât i-ar rămâne 3 500 PLN (aproximativ 754 de euro) [5] după reținere, iar eventualul excedent nu i-ar putea fi rambursat decât la închiderea procedurii de faliment.

33. În plus, dreptul național nu ar permite instanței specializate în faliment și nici judecătorului-sindic să ajusteze în vreun mod cuantumul acestor rețineri. Numai instanța specializată în faliment, în cazul stabilirii unui plan de rambursare a datoriilor către creditori, ar putea să țină seama de situația personală a persoanei aflate în faliment, de nevoile financiare ale acesteia și de cele ale familiei sale apropiate și să decidă ca suma lunară care trebuie rezervată rambursării datoriilor după închiderea procedurii să fie stabilită, dacă este cazul, la o sumă inferioară reținerilor din salariul său.

[4] Instanța de trimitere a arătat că, în cazul anulării contractului de credit în cauză, datoria față de banca G. nu ar depăși suma de 489 821,63 PLN (aproximativ 126 673 de euro). Ea a adăugat că o procedură de faliment este de asemenea în curs de desfășurare împotriva celorlalte două persoane cu care R.S. a încheiat acest contract de credit și că banca G. a obținut această sumă prin vânzarea jumătății indivize a bunului imobil în cauză.

[5] La cursul de schimb din 20 septembrie 2023.

34. Însă, potrivit instanței de trimitere, pe de o parte, sesizarea judecătorului-sindic cu privire la caracterul abuziv al clauzelor contractuale ar determina o întârziere în soluționarea cauzei, în măsura în care instanța, în ședința fixată pentru stabilirea planului de rambursare a datoriilor către creditori, ar dispune în general deja de toate informațiile necesare pentru a aprecia acest aspect. Decizia de a efectua o astfel de modificare ar fi, pe de altă parte, lăsată la aprecierea judecătorului-sindic, iar ordonanța pe care ar adopta-o în această privință poate face obiectul unei căi de atac în fața instanței specializate în faliment.

35. Pe de altă parte, persoana aflată în faliment ar fi susținut că cuantumul salariului pe care îl păstrează după reținere este insuficient pentru a face față nevoilor sale și celor ale familiei sale.

36. În aceste condiții, instanța de trimitere consideră că persoana aflată în faliment ar putea fi descurajată să reclame protecția care decurge din Directiva 93/13. Dacă aceasta nu ar solicita protecția respectivă, instanța specializată în faliment ar putea stabili mai rapid în privința sa un plan de rambursare care să țină seama de nevoile sale și de cele ale familiei sale apropiate, ceea ce ar fi probabil asociat cu o rambursare a unor sume mai mici decât sumele reținute până în prezent din salariul său. Acest lucru ar implica însă acceptarea faptului că tabelul de creanțe cuprinde în întregime creanța băncii G.

37. În aceste condiții, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede că instanța de insolvență este ținută de tabelul de creanțe aprobat de judecătorul-sindic în cadrul unei proceduri de insolvență, ceea împiedică examinarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale de către instanța de insolvență care pronunță decizia de încheiere a procedurii?

2) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva [93/13] trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu permite dispunerea de măsuri provizorii în cadrul unei proceduri de insolvență și care, prin urmare, poate descuraja consumatorii să se prevaleze de protecția pe care le-o conferă Directiva [93/13]?”

38. Guvernul polonez, lichidatorul băncii, lichidatorul persoanei aflate în faliment și Comisia Europeană au depus observații scrise. Guvernul polonez, lichidatorul băncii și Comisia au prezentat de asemenea observații orale în ședința care a avut loc în mod public la 14 noiembrie 2024.

Analiză

39. Esența problemei ridicate de instanța de trimitere în cadrul prezentei cauze constă în faptul că, în primul rând, având în vedere desfășurarea procedurii de faliment privind persoanele fizice care nu exercită o activitate economică, odată ce tabelul de creanțe este aprobat printr-o ordonanță a judecătorului-sindic, care este el însuși o instanță judecătorească, și procedura continuă în fața instanței specializate în faliment, aceasta din urmă este ținută de tabelul respectiv.

40. Or, deși lichidatorul examinează în principiu creanțele pe fond, iar judecătorul-sindic dispune de competența de a le reexamina și de a modifica din oficiu tabelul de creanțe, acesta din urmă nu este obligat să facă acest lucru. Astfel, instanța de trimitere a arătat că judecătorul-sindic nu examinează în general declarațiile de creanțe decât din punct de vedere formal[6]. În orice caz, în prezenta cauză, nu se contestă că lichidatorul și judecătorul-sindic nu au examinat contractul de credit ipotecar încheiat între persoana aflată în faliment și banca G. din perspectiva protecției împotriva clauzelor abuzive pe care o conferă Directiva 93/13.

41. În stadiul stabilirii planului de rambursare a datoriilor către creditori, instanța specializată în faliment care, din oficiu sau în urma cererii unui consumator, ar avea o îndoială cu privire la caracterul abuziv al clauzelor unui contract din care provine o creanță declarată în cadrul procedurii de faliment nu poate aprecia caracterul abuziv al acestor clauze și nu poate modifica tabelul de creanțe în consecință, chiar dacă o astfel de examinare nu ar fi avut loc în prealabil.

42. În schimb, instanța specializată în faliment poate să suspende judecarea cauzei și să sesizeze judecătorul-sindic cu privire la caracterul abuziv al acestor clauze contractuale, având în vedere competența sa de a modifica din oficiu tabelul de creanțe. Ordonanța pe care ar pronunța-o judecătorul-sindic ca urmare a acestei trimiteri poate face obiectul unei căi de atac în fața instanței specializate în faliment. O astfel de modificare a tabelului de creanțe este totuși lăsată la aprecierea judecătorului-sindic, acesta nefiind ținut de poziția instanței specializate în faliment în această privință.

43. În al doilea rând, pe toată durata procedurii de faliment nu poate fi adoptată nicio măsură provizorie având ca obiect, dacă este cazul, ajustarea cuantumului salariului persoanei aflate în faliment care face obiectul unor rețineri.

44. În acest context, instanța de trimitere a adresat cele două întrebări preliminare, pe care le vom examina succesiv, prezentând de asemenea principiile generale rezultate din jurisprudența Curții, care, în mai multe rânduri, a avut ocazia să analizeze problema examinării din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor contractuale, precum și, într-o măsură mai mică, adoptarea unor măsuri provizorii în contextul protecției consumatorilor.

Cu privire la prima întrebare preliminară, referitoare la examinarea din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor contractuale

45. Având în vedere motivarea instanței de trimitere, așa cum reiese din cererea de decizie preliminară, precum și esența problemei, așa cum a fost expusă la punctele 39-42 din prezentele concluzii, pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, propunem să se reformuleze prima întrebare preliminară[7] astfel încât Curtea să aprecieze dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, într-o procedură de faliment, prevede că, odată ce tabelul de creanțe a fost aprobat de o instanță judecătorească și procedura continuă în fața instanței specializate în faliment, aceasta din urmă este ținută de tabelul respectiv, astfel încât nu poate să aprecieze

[6] Trebuie să se observe că guvernul polonez a confirmat în ședință că, deși judecătorul-sindic poate solicita dosarul lichidatorului și poate colecta elemente de probă, el nu obține dosarul respectiv din oficiu și nu face acest lucru în mod automat.

[7] Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate [a se vedea Hotărârea din 16 iulie 2020, Caixabank și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 și C-259/19, EU:C:2020:578, punctul 46)].

caracterul abuziv al clauzelor contractuale și nici să modifice tabelul menționat în consecință, ci trebuie, dacă este cazul, să suspende judecarea cauzei și să sesizeze această instanță judecătorească cu privire la eventualul caracter abuziv al clauzelor respective.

46. Cu titlu introductiv, amintim că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de profesioniști, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora [8].

47. Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumatori [9]. În plus, articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată coroborat cu al douăzeci și patrulea considerent al acesteia impune statelor membre să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

48. Pe de altă parte, Curtea a subliniat că situația de inegalitate existentă între consumator și profesionist nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract, a instanței naționale sesizate cu astfel de litigii [10]. Prin urmare, ea a statuat, inclusiv în contextul unei proceduri de insolvență, că în cadrul atribuțiilor care revin instanței naționale, aceasta este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și profesionist de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop [11].

49. Așa cum a precizat Curtea în privința procedurilor naționale de executare, precum procedurile de executare ipotecară [12], o procedură națională de faliment este supusă cerințelor care decurg din jurisprudența Curții prin care se urmărește să se asigure protecția efectivă a consumatorilor.

50. Pe de altă parte, instanța națională trebuie, în temeiul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al unei clauze pentru a se asigura că aceasta nu creează obligații pentru

[8] A se vedea în special Hotărârea din 15 iunie 2023, Bank M. (Consecințele anulării contractului) (C-520/21, EU:C:2023:478, punctul 54 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 11 aprilie 2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, punctul 27 și jurisprudența citată).

[9] Este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile contractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia. În această privință, a se vedea în special Hotărârea din 11 aprilie 2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, punctul 28 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 23 și jurisprudența citată).

[10] A se vedea Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 53 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 14 decembrie 2023, Getin Noble Bank (Termen de prescripție a acțiunilor în restituire) (C-28/22, EU:C:2023:992, punctul 78 și jurisprudența citată).

[11] A se vedea în special Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 35), Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46), Hotărârea din 30 aprilie 2014, Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punctul 34), Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 24), și Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 59), în care Curtea a concluzionat printre altele că articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opune unei reglementări naționale precum cea în discuție, care, într-o procedură de insolvență, nu permite instanței sesizate cu această procedură să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale din care provin creanțele declarate în cadrul procedurii respective, cu toate că această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop.

[12] A se vedea Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, punctul 20 și jurisprudența citată).

consumatorul vizat, ceea ce implică înlăturarea aplicării clauzei considerate ca fiind abuzivă pentru ca ea să nu producă efecte obligatorii pentru consumatorul respectiv, iar acesta să fie repus în situația de drept și de fapt în care s-ar fi aflat în lipsa clauzei respective [13].

51. Reiese de asemenea din jurisprudență că, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale, atribuția de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii. În acest sens, aceste modalități procedurale nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de drept intern (principiul echivalenței) și nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) [14].

52. În speță, din informațiile furnizate de instanța de trimitere nu reiese că legislația poloneză relevantă este aplicată în mod diferit după cum un litigiu privește drepturi conferite de dreptul național sau drepturi conferite de dreptul Uniunii, astfel încât analiza care urmează va privi exclusiv conformitatea reglementării naționale în discuție cu principiul efectivității.

53. În ceea ce privește principiul efectivității, din jurisprudența Curții rezultă că fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând seama de locul pe care această dispoziție îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în ansamblu, precum și, după caz, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii [15].

54. În lumina acestor considerații, vom examina mai întâi problema sesizării judecătorului-sindic cu privire la aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractuale în raport cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13. În continuare, vom încerca să răspundem la anumite argumente emise în esență de lichidatorul băncii, precum și de lichidatorul persoanei aflate în faliment, potrivit cărora persoana aflată în faliment a avut, în cursul procedurii de faliment, oportunitatea de a se prevala de caracterul abuziv al clauzelor cuprinse în contractul de credit în discuție, astfel încât ar trebui să se considere că aceasta a rămas pe deplin pasivă sau chiar că ea a renunțat în cunoștință de cauză să se prevaleze de protecția pe care i-o conferă Directiva 93/13. În sfârșit, vom propune Curții un răspuns la prima întrebare preliminară ținând seama de ansamblul elementelor expuse și având în vedere împrejurările cauzei principale.

[13] A se vedea în acest sens Hotărârea din 30 iunie 2022, Profi Credit Bulgaria (Compensare din oficiu în cazul existenței unei clauze abuzive) (C-170/21, denumită în continuare „Hotărârea Profi Credit Bulgaria”, EU:C:2022:518, punctele 41 și 42), Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit) (C-287/22, EU:C:2023:491, punctul 39), precum și Hotărârea din 5 septembrie 2024, Novo Banco ș.a. (C-498/22-C-500/22, EU:C:2024:686, punctele 138 și 139, precum și jurisprudența citată).

[14] A se vedea în acest sens Hotărârea din 12 februarie 2015, Baczó și Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88, punctele 41 și 42, precum și jurisprudența citată).

[15] A se vedea în special Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 51 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 53).

Cu privire la sesizarea judecătorului-sindic în legătură cu aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractuale în raport cu principiul efectivității

55. Curtea a statuat deja că faptul de a impune un comportament activ din partea consumatorului și continuarea unei proceduri contradictorii distincte [16] sau faptul că o procedură specială impune anumite cerințe procedurale pe care consumatorul trebuie să le respecte pentru a-și putea valorifica drepturile [17] nu înseamnă că acesta nu beneficiază de o protecție jurisdicțională efectivă.

56. Prin urmare, se ridică problema în ce măsură o nouă intervenție a judecătorului-sindic este de natură să garanteze consumatorului o protecție jurisdicțională efectivă și să îndeplinească cerințele prevăzute la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13.

57. În speță, trebuie să se constate că din cererea de decizie preliminară reiese că judecătorul-sindic care ar fi sesizat cu privire la caracterul abuziv al clauzelor contractuale pentru a modifica, dacă este cazul, tabelul de creanțe în consecință nu este ținut de opinia instanței specializate în faliment cu privire la caracterul abuziv al clauzelor în discuție și poate decide că nu este necesar să modifice acest tabel. În plus, dispozițiile aplicabile ale dreptului național nu prevăd că judecătorul-sindic ar fi obligat să aprecieze caracterul abuziv al clauzelor contractuale și nici că i s-ar putea impune să acționeze astfel de către instanța specializată în faliment. Prin urmare, există o anumită incertitudine cu privire la aprecierea caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale în cadrul noii intervenții a judecătorului-sindic.

58. Din elementele dosarului rezultă de asemenea că ordonanța pe care ar pronunța-o judecătorul-sindic poate face obiectul unei căi de atac în fața instanței specializate în faliment, care dispune în acest caz de competența de a reexamina caracterul potențial abuziv al clauzelor contractuale [18]. Prin urmare, în cazul unei căi de atac împotriva ordonanței judecătorului-sindic, ar reveni inevitabil instanței specializate în faliment, la sfârșitul acestui „ping-pong judiciar” [19], sarcina de a soluționa problema privind caracterul abuziv al clauzelor în discuție și modificarea tabelului de creanțe.

59. La incertitudinea evocată anterior se adaugă, astfel cum subliniază instanța de trimitere, o întârziere nejustificată în soluționarea cauzei, din moment ce această instanță dispune deja de toate elementele de fapt și de drept care îi permit să aprecieze eventualul caracter abuziv al clauzelor contractului de credit în discuție.

60. Observăm, pe de altă parte, că, potrivit instanței de trimitere, o decizie de suspendare a judecării cauzei și de sesizare a judecătorului-sindic cu privire la caracterul abuziv al clauzelor contractuale are drept consecință faptul că, pe toată durata examinării eventuale a acestei chestiuni de către acesta din urmă, jumătate din salariul persoanei aflate în faliment continuă să facă obiectul unei rețineri pentru alimentarea masei credale. În speță, persoana aflată în faliment

[16] A se vedea în acest sens Hotărârea Profi Credit Bulgaria (punctele 45-49), în care Curtea a considerat că nu este contrară principiului efectivității o reglementare națională care prevede că controlul existenței unei creanțe nu intră în competența instanței în cadrul procedurii somației de plată și obligă, în consecință, consumatorul vizat să inițieze o procedură distinctă pentru a-și exercita dreptul la restituire integrală.

[17] A se vedea Hotărârea din 31 mai 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punctele 50 și 54), în care Curtea a considerat printre altele că efectivitatea protecției urmărite prin Directiva 93/13 nu se opune existenței unei alte căi procedurale efective deschise consumatorului care permite solicitarea restituirii sumelor plătite în mod necuvenit.

[18] Ne întemeiem pe observațiile lichidatorului băncii referitoare la contestația care poate fi formulată împotriva ordonanței judecătorului-sindic pronunțate după examinarea opoziției formulate împotriva tabelului de creanțe întocmit inițial de lichidator.

[19] Această expresie a fost utilizată de avocatul general Bobek în Concluziile prezentate în cauza Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, punctul 2) pentru a se referi la situația nedorită în care o cauză este în mod repetat plimbată de la o instanță la alta în cadrul unei structuri judiciare sau, în contextul contenciosului administrativ, între instanțele judecătorești și autoritățile administrative.

ar fi arătat că suma rămasă după această reținere este insuficientă pentru a face față nevoilor sale și celor ale familiei sale. Dispozițiile aplicabile procedurii de faliment, așa cum au fost prezentate de instanța de trimitere, nu permit nici instanței specializate în faliment, nici judecătorului-sindic să ajusteze suma reținută [20]. Astfel, după cum am amintit anterior [21], numai la momentul stabilirii planului de rambursare a datoriilor către creditori instanța specializată în faliment poate ține seama de situația personală a persoanei aflate în faliment și poate decide, în ordonanța sa privind stabilirea planului de rambursare prin care se pune capăt procedurii de faliment, o rambursare a unei sume lunare mai mici.

61. În această privință, din jurisprudența Curții reiese că protecția pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor se aplică și în ipotezele în care consumatorul care a încheiat cu un profesionist un contract ce conține o clauză abuzivă se abține să invoce caracterul abuziv al acestei clauze printre altele pentru că este descurajat să se prevaleze de acesta din cauza cheltuielilor pe care le-ar implica o acțiune în justiție [22] sau în cazul în care există un risc care nu este neglijabil ca acesta să nu formuleze opoziția necesară având în vedere costurile pe care le-ar presupune acest lucru în raport cu cuantumul creanței contestate, care pot fi de natură să descurajeze consumatorul să sesizeze instanța în vederea examinării naturii potențial abuzive a clauzelor contractuale [23].

62. În cadrul unei proceduri de faliment precum cea din speță, există, în opinia noastră, un risc care nu este neglijabil ca persoana aflată în faliment, care este deja într-o situație financiară precară, să fie descurajată să își exercite drepturile care îi sunt conferite de Directiva 93/13. Astfel, aceasta este situația atunci când instanța specializată în faliment, care are îndoieli cu privire la caracterul abuziv al anumitor clauze contractuale, nu poate decât să suspende judecarea cauzei și să sesizeze judecătorul-sindic cu privire la această chestiune, ceea ce prelungește procedura și menține pentru o perioadă suplimentară persoana aflată în faliment într-o situație în care salariul său continuă să facă obiectul unor rețineri automate care nu pot fi ajustate, cu atât mai mult cu cât examinarea caracterului abuziv al clauzelor în discuție de către judecătorul-sindic nu este garantată.

63. În măsura în care instanța specializată în faliment, din oficiu sau la cererea persoanei aflate în faliment, a sesizat deja judecătorul-sindic cu privire la caracterul abuziv al anumitor clauze, persoana aflată în faliment poate fi de asemenea descurajată să formuleze o cale de atac

[20] Subliniem că observațiile părților care susțin contrariul, inclusiv răspunsurile lor la întrebările adresate în ședință, nu ne-au permis să stabilim dacă și eventual în ce condiții dreptul național în discuție permite persoanei aflate în faliment să solicite și să obțină o excludere a unora dintre bunurile sale din masă și în ce măsură bunurile astfel vizate ar putea privi reținerile din salariul său. Întrucât instanța națională este singura competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din procedura principală, precum și să interpreteze și să aplice dreptul național (Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, denumită în continuare „Hotărârea Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale”, EU:C:2020:537, punctul 46), în scopul prezentei analize, plecăm de la premisa că dreptul național aplicabil procedurii de faliment în discuție nu permitea nici instanței specializate în faliment, nici judecătorului-sindic să ajusteze reținerile din salariul persoanei aflate în faliment, astfel cum reiese din cererea de decizie preliminară.

[21] A se vedea punctul 33 din prezentele concluzii.

[22] A se vedea de exemplu în acest sens Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, punctele 43 și 44), Hotărârea din 21 noiembrie 2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, punctul 34), Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 54), precum și Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punctul 31 și jurisprudența citată).

[23] A se vedea Hotărârea din 17 mai 2022, Impuls Leasing România (C-725/19, denumită în continuare „Hotărârea Impuls Leasing România”, EU:C:2022:396, punctele 50, 58 și 59, precum și jurisprudența citată), în care Curtea a precizat că este probabil ca un debitor care nu își execută obligația de plată să nu dispună de resursele financiare necesare pentru a constitui o garanție cerută pentru a formula opoziție, cu atât mai mult atunci când valoarea obiectului acțiunilor formulate depășește semnificativ valoarea totală a contractului. În această privință, a se vedea de asemenea Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punctele 67 și 68), Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537, punctul 60), precum și Hotărârea din 4 mai 2023, BRD Groupe Societé Générale și Next Capital Solutions (C-200/21, EU:C:2023:380, punctele 38 și 39).

împotriva ordonanței judecătorului-sindic, pentru a nu întârzia și mai mult momentul în care instanța specializată în faliment poate ține seama de dificultățile sale financiare atunci când stabilește planul de rambursare a datoriilor către creditori, chiar dacă acest lucru ar implica menținerea creanței în cauză în totalitate.

64. În aceste condiții, considerăm că procedura de faliment în discuție în cauza principală pune în pericol realizarea obiectivului urmărit de Directiva 93/13 și se dovedește contrară jurisprudenței Curții potrivit căreia specificitatea procedurilor jurisdicționale care se desfășoară în cadrul dreptului național între profesioniști și consumatori nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze aceștia din urmă în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13 [24].

65. Caracterul ipotetic al examinării caracterului abuziv al clauzelor contractuale de către un organ jurisdicțional trebuie considerat ca fiind insuficient pentru a asigura deplina efectivitate a protecției consumatorului urmărite de Directiva 93/13. Este necesar ca un astfel de control să fie efectuat, dacă este cazul din oficiu, de o primă instanță care intervine în procedură sau de a doua instanță și să nu existe un risc semnificativ ca un consumator să renunțe să se prevaleze de protecția împotriva clauzelor abuzive în temeiul Directivei 93/13, această protecție trebuind să fie concretă și efectivă, iar nu teoretică sau iluzorie.

66. Prin urmare, în împrejurările prezentei cauze și având în vedere jurisprudența Curții, există indicii solide că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun aplicării normelor de procedură naționale în discuție, acestea nefiind, în opinia noastră, un mijloc nici adecvat, nici eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive, astfel încât protecția consumatorului este incompletă și insuficientă.

67. Considerăm că această concluzie nu este repusă în discuție de faptul că, în lipsa unei opoziții formulate împotriva ordonanței prin care judecătorul-sindic aprobă inițial tabelul de creanțe, aceasta dobândește autoritate de lucru judecat, astfel cum a arătat lichidatorul băncii în ședință.

68. Desigur, principiul autorității de lucru judecat prezintă o importanță incontestabilă atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinile juridice naționale, iar Curtea a precizat în numeroase ocazii că, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate [25].

69. De asemenea, Curtea a recunoscut că protecția consumatorului nu este absolută. Mai precis, ea a considerat că dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă acest lucru permite remedierea unei încălcări a unei dispoziții, indiferent de natura acesteia,

[24] A se vedea în special Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 55), Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 62), Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 46), precum și Hotărârea Impuls Leasing România (punctul 45 și jurisprudența citată).

[25] A se vedea în special Hotărârea din 16 martie 2006, Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 20 și jurisprudența citată), Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, denumită în continuare „Hotărârea Asturcom”, EU:C:2009:615, punctele 35 și 36), Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 46), precum și Hotărârea din 17 mai 2022, SPV Project 1503 ș.a. (C-693/19 și C-831/19, denumită în continuare „Hotărârea SPV Project 1503”, EU:C:2022:395, punctul 57 și jurisprudența citată).

cuprinse în Directiva 93/13, sub rezerva însă a respectării principiilor echivalenței și efectivității [26] și în măsura în care nu există un risc care nu este neglijabil ca consumatorul să nu formuleze o cale de atac în termenul prevăzut în acest scop [27].

70. Curtea a precizat de asemenea că, ținând seama de natura și de importanța interesului public care stă la baza protecției pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor, o reglementare națională potrivit căreia se consideră că a avut loc o examinare din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor contractuale și că aceasta este acoperită de autoritatea de lucru judecat, chiar și în lipsa oricărei motivări în acest sens într-o decizie, poate să lipsească de conținut obligația care revine instanței naționale de a efectua o examinare din oficiu a caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale [28].

71. Potrivit Curții, în lipsa unei motivări care să ateste efectuarea unui control al caracterului abuziv al clauzelor contractuale în discuție, consumatorul nu este informat cu privire la existența acestui control și nici, cel puțin în mod sumar, cu privire la motivele în temeiul cărora o instanță ar fi apreciat că clauzele în discuție erau lipsite de caracter abuziv. Or, un control eficient al caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale, astfel cum impune Directiva 93/13, nu poate fi garantat dacă autoritatea de lucru judecat ar privi și hotărârile judecătorești care nu menționează efectuarea unui asemenea control [29].

72. În astfel de cazuri, cerința unei protecții jurisdicționale efective impune ca instanța sesizată ulterior să poată aprecia, inclusiv pentru prima dată, eventualul caracter abuziv al clauzelor contractuale care au servit drept temei al unei hotărâri pronunțate în prealabil de o instanță la cererea unui creditor și împotriva căreia debitorul nu a formulat opoziție [30].

73. Având în vedere această jurisprudență, considerăm că, în împrejurările cauzei principale, în prezența unei ordonanțe a judecătorului-sindic care a dobândit autoritate de lucru judecat, în condițiile în care examinarea caracterului abuziv al clauzelor contractuale din care provine o creanță din cadrul falimentului nu a avut loc, Directiva 93/13 impune instanței specializate în faliment să aprecieze, din oficiu sau la cererea unei părți, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, eventualul caracter abuziv al acestor clauze, precum și să deducă din această apreciere consecințele necesare.

74. În conformitate cu jurisprudența Curții, situația ar putea fi diferită numai dacă judecătorul-sindic ar fi indicat în mod explicit că a examinat caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cauză și că această examinare, motivată cel puțin în mod sumar, nu a evidențiat

[26] A se vedea în acest sens Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punctul 49 și jurisprudența citată), Hotărârea SPV Project 1503 (punctul 58 și jurisprudența citată), Hotărârea din 17 mai 2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, punctele 41 și 42 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor) (C-531/22, EU:C:2024:58, punctul 57 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Tanchev prezentate în cauzele conexe SPV Project 1503 ș.a. (C-693/19 și C-831/19, EU:C:2021:615, punctele 71 și 72) și Ordonanța din 28 noiembrie 2018, PKO Bank Polski (C-632/17, EU:C:2018:963, punctul 45 și jurisprudența citată).

[27] A se vedea Hotărârea din 18 februarie 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, punctele 45-55).

[28] A se vedea Hotărârea SPV Project 1503 (punctul 65).

[29] A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 mai 2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, punctele 49 și 50), precum și Concluziile avocatei generale Medina prezentate în cauza Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, punctul 99). În schimb, la punctul 51 din Hotărârea Ibercaja Banco citată anterior, Curtea a considerat că această protecție ar fi asigurată în cazul în care instanța națională ar preciza în mod explicit, în decizia sa de încuviințare a executării ipotecare, că a efectuat o examinare din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor din titlul care stă la baza procedurii de executare ipotecară, că această examinare, motivată cel puțin în mod sumar, nu a evidențiat existența niciunei clauze abuzive și că, în lipsa unei contestații formulate în termenul prevăzut de legislația națională, consumatorul va fi decăzut din dreptul de a invoca acest caracter eventual abuziv al respectivelor clauze.

[30] A se vedea în acest sens Hotărârea SPV Project 1503 (punctele 65 și 66), precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor) (C-531/22, EU:C:2024:58, punctul 58 și jurisprudența citată).

existența vreunei clauze abuzive, precizând eventual, pe de altă parte, că aprecierea efectuată de acest judecător-sindic în urma examinării menționate nu mai putea fi repusă în discuție în lipsa unei căi de atac formulate în termenul prevăzut în acest scop. Or, nu aceasta este situația în speță, ceea ce nu se contestă.

Cu privire la pasivitatea persoanei aflate în faliment față de celelalte posibilități de a se prevala de drepturile conferite de Directiva 93/13

75. Desigur, din jurisprudență reiese că respectarea principiului efectivității nu poate merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat [31]. În această privință, este important să se sublinieze că, în Hotărârea Asturcom [32], Curtea a menționat pentru prima dată această limitare expresă a intervenției din oficiu a unei instanțe naționale în ceea ce privește protecția pe care Directiva 93/13 o conferă consumatorilor. Este vorba de asemenea despre singura cauză în care Curtea a dedus în mod direct o consecință din această constatare [33]. În cauza menționată, problema caracterului abuziv al unei clauze arbitrale a fost ridicată în fața instanței însărcinate cu executarea silită a unei hotărâri arbitrale definitive. Curtea a considerat că respectarea principiului efectivității nu poate merge, în împrejurări precum cele din speță, până la a impune unei instanțe naționale nu numai obligația de a compensa o omisiune cu caracter procedural a unui consumator care nu își cunoaște drepturile, ci și de a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat, care nu a participat la procedura de arbitraj, nu s-a prezentat în fața arbitrului și nici nu a introdus o acțiune în anulare, în termenul de două luni prevăzut de normele naționale, împotriva hotărârii arbitrale care a rămas astfel definitivă.

76. În aceste condiții, considerăm că împrejurările speței diferă de cele care au condus Curtea la această concluzie în Hotărârea Asturcom. În speță, persoana aflată în faliment a participat la procedura de faliment și s-a prezentat, prin intermediul reprezentantului său juridic, în fața instanței specializate în faliment. Pe de altă parte, după ședința în fața instanței specializate în faliment, reprezentantul respectiv a depus un document prin care urmărea să se constate caracterul abuziv al anumitor clauze contractuale ale contractului de credit în cauză, ceea ce a permis instanței specializate în faliment să ridice această problemă.

77. Este adevărat că persoana aflată în faliment nu a formulat nicio opoziție împotriva tabelului de creanțe și nu a introdus o acțiune în constatarea inexistenței creanței în litigiu.

78. Cu toate acestea, nu i se poate reproșa o pasivitate totală.

79. Astfel, în numeroase ocazii, Curtea a nuanțat poziția adoptată în Hotărârea Asturcom. Făcând trimitere la această jurisprudență privind pasivitatea totală a consumatorului, ea a adăugat în mai multe rânduri că trebuie să se examineze dacă există, ținând seama de particularitățile procedurii naționale vizate, un risc care nu este neglijabil ca, în procedurile inițiate de profesioniști și în care consumatorii sunt pârâți, aceștia din urmă să fie descurajați să își valorifice drepturile conferite de Directiva 93/13, printre altele din cauza unor termene deosebit de scurte prevăzute pentru a

[31] A se vedea printre altele Hotărârea din 17 mai 2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, punctul 28), Hotărârea din 22 septembrie 2022, Vicente (Acțiune în plata onorariilor de avocat) (C-335/21, denumită în continuare „Hotărârea Vicente”, EU:C:2022:720, punctul 56), Hotărârea din 13 iulie 2023, CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, punctul 28), precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor) (C-531/22, EU:C:2024:58, punctul 45).

[32] Hotărârea Asturcom (punctele 47 și 48).

[33] De asemenea, Curtea a amintit uneori noțiunea de „pasivitate” în legătură cu faptul că cerința ca un consumator să intenteze o procedură jurisdicțională nu poate fi considerată, în sine, contrară principiului efectivității [a se vedea Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punctele 55-57), Hotărârea din 1 octombrie 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punctele 62 și 63), precum și Hotărârea Profi Credit Bulgaria (punctul 48)].

formula o cale de atac sau deoarece aceștia pot renunța să se apere având în vedere costurile pe care le-ar presupune o acțiune în justiție în raport cu cuantumul creanței contestate sau pentru că nu își cunosc drepturile sau nu sesizează exact conținutul acestora [34].

80. În speță, din elementele dosarului reiese că, în cadrul procedurii de faliment în dreptul polonez, persoana aflată în faliment nu poate, în principiu, să formuleze opoziție la tabelul de creanțe sau să introducă o acțiune în constatarea inexistenței unei creanțe decât cu condiția să fi declarat în prealabil lichidatorului că refuză recunoașterea creanței în cauză. Or, instanța de trimitere a arătat că, dacă persoana aflată în faliment ar fi comunicat lichidatorului îndoielile sale cu privire la caracterul abuziv al unor clauze contractuale, acest lucru ar fi implicat desfășurarea unei proceduri în fața unei instanțe de drept comun [35], ceea ce ar fi prelungit în aceeași măsură procedura de faliment, în cursul căreia salariul persoanei aflate în faliment continuă să facă obiectul unor rețineri automate, și ar fi determinat cheltuieli de judecată suplimentare.

81. În plus, declarând că recunoaște creanța, persoana aflată în faliment pierde dreptul de a invoca ulterior nulitatea contractului pe care se întemeiază creanța în discuție. În ședință, s-a confirmat că o astfel de recunoaștere implică faptul că persoana aflată în faliment recunoaște atât cuantumul creanței, cât și temeiul său juridic. În ceea ce privește termenul în care o persoană aflată în faliment este invitată să prezinte o declarație de recunoaștere sau de nerecunoaștere a creanței, niciun element din dosar nu permite stabilirea acestuia, iar Legea privind falimentul prevede numai că este vorba despre un „termen determinat” comunicat de lichidator [36].

82. Instanța de trimitere a arătat, pe de altă parte, că opoziția formulată împotriva tabelului de creanțe trebuie să intervină în termen de două săptămâni de la publicarea acestui tabel și este condiționată de plata unor taxe judiciare proporționale, care reprezintă 5 % din cuantumul obiectului litigiului, precizându-se că acestea nu pot fi mai mici de 30 PLN (aproximativ 6 euro) și nici mai mari de 100 000 PLN (aproximativ 22 000 de euro) [37]. Pe de altă parte, aceste cheltuieli ar fi trebuit să fie plătite din fondurile proprii ale persoanei aflate în faliment, din partea care rămâne din salariul său după rețineri.

83. Or, Curtea a avut deja ocazia să statueze că un termen de două săptămâni este deosebit de scurt și generează un risc care nu este neglijabil ca consumatorul să nu formuleze opoziția necesară [38] și că un debitor condiționat de plata unei cauțiuni care se calculează în funcție de valoarea obiectului cererii poate fi descurajat să formuleze o opoziție [39].

[34] A se vedea în acest sens în special Hotărârea din 13 iulie 2023, CAJASUR Banco (C-35/22, EU:C:2023:569, punctul 28), care face trimitere la Hotărârea Vicente (punctul 56 și jurisprudența citată), aceasta din urmă făcând trimitere la rândul său la punctele 54 și 56 din Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349). A se vedea de asemenea Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor) (C-531/22, EU:C:2024:58, punctele 53 și 60).
De asemenea, alte împrejurări au determinat Curtea să înlăture pasivitatea consumatorului în sensul jurisprudenței Asturcom: a se vedea Hotărârea din 17 mai 2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, punctul 38), precum și Concluziile avocatei generale Medina prezentate în cauza GR REAL (C-351/23, EU:C:2024:950, punctul 105).

[35] Deși lichidatorul băncii a contestat în ședință această afirmație, amintim că, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, care este întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, instanța națională este singura competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din procedura principală, precum și să interpreteze și să aplice dreptul național (a se vedea Hotărârea Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, punctul 46).

[36] Articolul 243 din Legea privind falimentul.

[37] La cursul de schimb din 20 septembrie 2023.

[38] A se vedea Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punctele 65 și 66), precum și Hotărârea din 18 ianuarie 2024, Getin Noble Bank ș.a. (Control din oficiu al caracterului abuziv al clauzelor) (C-531/22, EU:C:2024:58, punctele 53-55 și jurisprudența citată).

[39] A se vedea Concluziile avocatului general Tanchev prezentate în cauza Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2021:616, punctul 58) și Hotărârea Impuls Leasing România (punctul 60).

84. În sfârșit, nu trebuie să uităm că recunoașterea situației de inferioritate a consumatorului față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare se află în centrul sistemului de protecție conferit de Directiva 93/13. Jurisprudența a reiterat în mod constant că consumatorii pot să nu aibă cunoștință de caracterul abuziv al unei clauze cuprinse într-un contract de împrumut ipotecar sau să nu sesizeze exact întinderea drepturilor lor care decurg din Directiva 93/13 [40], nici măcar la momentul executării integrale a contractului sau ulterior acestei executări [41].

85. Prin urmare, simplul fapt că contestația referitoare la caracterul abuziv al anumitor clauze ale contractului de credit în discuție în speță nu a intervenit decât într-un stadiu avansat al procedurii de faliment nu permite, în opinia noastră, să se impute un comportament total pasiv persoanei aflate în faliment.

86. Din cele ce precedă rezultă că modalitățile de exercitare a dreptului de a invoca protecția pe care o conferă Directiva 93/13 în cadrul unei proceduri de faliment în dreptul polonez, astfel cum sunt prezentate de instanța de trimitere, pun în lumină elemente de natură să dea naștere unor îndoieli serioase cu privire la efectivitatea mijloacelor de control jurisdicțional disponibile. Astfel, în opinia noastră, există un risc care nu este neglijabil ca un consumator să se abțină de la a solicita lichidatorului protecția de care beneficiază în temeiul Directivei 93/13, întrucât nu are cunoștință sau nu sesizează exact întinderea drepturilor sale, și să se abțină de la a formula opoziție împotriva tabelului de creanțe, întrucât poate fi descurajat să se apere având în vedere costurile pe care le-ar presupune o opoziție în raport cu cuantumul creanței contestate, opoziția trebuind, pe de altă parte, să fie formulată într-un termen deosebit de scurt. Prin urmare, în aceste condiții, nu se poate considera că persoana aflată în faliment a dat dovadă de o pasivitate totală în sensul jurisprudenței amintite la punctul 75 din prezentele concluzii.

Cu privire la renunțarea la invocarea drepturilor conferite de Directiva 93/13

87. Curtea a precizat că sistemul de protecție instituit prin Directiva 93/13 nu este obligatoriu. Dreptul la o protecție efectivă a consumatorului include posibilitatea de a renunța la valorificarea drepturilor sale, astfel încât instanța națională trebuie să țină seama, dacă este cazul, de voința exprimată de consumator atunci când, conștient de caracterul neobligatoriu al unei clauze abuzive, acesta din urmă indică totuși că se opune ca ea să nu fie aplicată, dându-și astfel consimțământul liber și clar cu privire la clauza în discuție [42].

88. În speță, nimic nu lasă să se înțeleagă că persoana aflată în faliment ar fi fost, încă de la întocmirea tabelului de creanțe de către lichidator, conștientă de caracterul neobligatoriu al anumitor clauze ale contractului de credit în cauză și de consecințele care decurg din acesta, astfel încât ea ar fi renunțat, în cunoștință de cauză, să se prevaleze de caracterul lor abuziv și de protecția pe care i-o conferă Directiva 93/13. Ea a fost declarată în faliment la 15 octombrie 2019, iar judecătorul-sindic a aprobat tabelul de creanțe printr-o ordonanță din 26 aprilie 2021. Or, persoana aflată în faliment a fost reprezentată abia începând de la 3 noiembrie 2022. Pe de altă

[40] A se vedea în special Hotărârea din 20 septembrie 2018, OTP Bank și OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, punctul 88), Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance (C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 45), precum și Hotărârea din 25 aprilie 2024, Banco Santander (Momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție) (C-561/21, EU:C:2024:362, punctul 33).

[41] A se vedea Hotărârea Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale (punctul 65 și jurisprudența citată).

[42] A se vedea în special Hotărârea din 14 aprilie 2016, Sales Sinués și Drame Ba (C-381/14 și C-385/14, EU:C:2016:252, punctul 25 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 9 iulie 2020, Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536, punctele 25-28 și jurisprudența citată).

parte, acest reprezentant juridic a depus, imediat după ședința în fața instanței specializate în faliment, un document scris prin care se prevala de caracterul abuziv al clauzelor care figurează în contractul de credit în cauză.

89. Prin urmare, apreciem că, în lipsa consilierii unui reprezentant juridic, nu se poate deduce că, prin recunoașterea declarațiilor de creanțe în fața lichidatorului și prin neformularea unei opoziții în fața judecătorului-sindic, persoana aflată în faliment ar fi renunțat, definitiv și în mod liber și în cunoștință de cauză, să se prevaleze de sistemul de protecție împotriva utilizării de clauze abuzive de către profesioniști instituit prin Directiva 93/13 în beneficiul consumatorilor.

Concluzie cu privire la prima întrebare preliminară

90. Având în vedere toate considerațiile care precedă, considerăm că dispozițiile procedurale poloneze care reglementează procedura de faliment, cel puțin modul în care sunt puse în aplicare în practica juridică poloneză, sunt de natură să facă excesiv de dificilă, pentru persoanele aflate în faliment, aplicarea protecției pe care Directiva 93/13 urmărește să le-o confere și nu corespund, așadar, standardelor de protecție jurisdicțională efectivă a consumatorilor.

91. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de faliment, prevede că, odată ce tabelul de creanțe a fost aprobat printr-o hotărâre a unei instanțe judecătorești, hotărâre din care nu reiese în mod expres că a fost efectuată o examinare a caracterului abuziv al clauzelor contractuale, iar procedura continuă în fața instanței specializate în faliment, aceasta din urmă este ținută de acest tabel, astfel încât nu poate să aprecieze, din oficiu sau la cererea unui consumator, caracterul abuziv al clauzelor contractuale și nici să modifice tabelul menționat în consecință, ci trebuie, dacă este cazul, să suspende judecarea cauzei și să sesizeze această instanță judecătorească cu privire la eventualul caracter abuziv al acestor clauze.

Cu privire la a doua întrebare preliminară, referitoare la adoptarea unor măsuri provizorii

92. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care nu permite să se dispună măsuri provizorii în cadrul unei proceduri de faliment precum cea din speță.

93. În ceea ce privește problema acordării de măsuri provizorii [43], amintim că dreptul Uniunii nu armonizează procedurile aplicabile în cazul examinării caracterului pretins abuziv al unei clauze contractuale. Aceste proceduri țin de ordinea juridică internă a statelor membre, în temeiul principiului autonomiei procedurale a statelor membre, cu condiția însă ca ele să respecte

[43] Cu titlu indicativ, menționăm că instanța de trimitere a precizat că măsurile provizorii pe care intenționează să le adopte ar consta într-o reducere a reținerii lunare din salariul persoanei aflate în faliment.

principiile echivalenței și efectivității [44]. Astfel cum s-a arătat anterior, analiza care urmează se va concentra asupra principiului efectivității, singurul care face obiectul întrebărilor instanței de trimitere.

94. În ceea ce privește în special măsurile provizorii solicitate în vederea valorificării drepturilor care decurg din Directiva 93/13, Curtea a considerat că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun unei reglementări naționale care nu permite instanței de fond, competentă să aprecieze caracterul abuziv al unei clauze contractuale, să adopte măsuri provizorii, precum suspendarea unei proceduri de executare în cadrul unei executări ipotecare, atunci când adoptarea acestor măsuri este necesară pentru garantarea deplinei eficacități a deciziei care urmează să fie pronunțată în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzelor contractuale, această reglementare fiind în acest caz de natură să aducă atingere efectivității protecției urmărite de directiva menționată [45].

95. Totuși, această jurisprudență se înscrie într-un context special. Astfel, în lipsa acestei posibilități de a adopta măsuri provizorii, decizia finală a instanței de fond prin care se declară caracterul abuziv al clauzei contractuale în cauză nu permitea să se garanteze consumatorului respectiv decât o protecție *a posteriori*, de natură exclusiv financiară, care se dovedea incompletă și insuficientă și nu constituia un mijloc nici adecvat, nici eficient pentru a preveni utilizarea clauzelor abuzive în continuare, cu încălcarea articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 [46].

96. De asemenea, atunci când Curtea a considerat că era necesar să se poată suspenda o acțiune individuală a unui consumator prin care se urmărea constatarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale până la pronunțarea unei hotărâri definitive cu privire la o acțiune colectivă paralelă în curs a cărei soluție putea fi reținută pentru acțiunea individuală, exista un risc ca consumatorul să plătească, în cursul procedurii jurisdicționale având ca obiect constatarea nulității unui contract de împrumut ipotecar, a cărei durată putea fi considerabilă, rate lunare cu o valoare mai ridicată decât cea efectiv datorată în ipoteza în care clauza în discuție ar trebui înlăturată [47].

[44] A se vedea Concluziile avocatei generale Medina prezentate în cauza M.K. (C-324/23, EU:C:2024:1031, punctul 40), precum și printre altele Hotărârea din 13 septembrie 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punctul 57 și jurisprudența citată), Hotărârea Vicente (punctul 53 și jurisprudența citată) și Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit) (C-287/22, EU:C:2023:491, punctul 40).

[45] A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctele 59, 60 și 64), precum și Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 28); a se vedea de asemenea Ordonanța din 14 noiembrie 2013, Banco Popular Español și Banco de Valencia (C-537/12 și C-116/13, EU:C:2013:759, punctul 60).

[46] Aceasta este situația atunci când executarea imobiliară a bunului ipotecat se efectuează înaintea pronunțării deciziei instanței de fond prin care se declară caracterul abuziv al clauzei contractuale aflate la originea ipotecii și, prin urmare, nulitatea procedurii de executare, ceea ce determină pierderea definitivă și ireversibilă a locuinței, cu atât mai mult cu cât este vorba despre locuința familială a consumatorului, ca în cauzele Aziz, Banco Popular Español și Banco de Valencia, precum și Sánchez Morcillo și Abril García (a se vedea punctul 94 din prezentele concluzii). Raționamentul Curții a fost același în cauza în care s-a pronunțat Ordonanța din 6 noiembrie 2019, BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București și Secapital (C-75/19, EU:C:2019:950), procedura, distinctă de contestație, care permite invocarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale, neproducând efecte asupra procedurii de executare silită, în măsura în care aceasta din urmă îi poate fi impusă consumatorului înainte de soluționarea acțiunii în constatarea existenței unor astfel de clauze abuzive.

[47] A se vedea Ordonanța din 26 octombrie 2016, Fernández Oliva ș.a. (C-568/14-C-570/14, EU:C:2016:828, punctele 34-36), citată la punctul 42 din Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit) (C-287/22, EU:C:2023:491).

97. Pe de altă parte, atunci când reglementarea națională în cauză permitea adoptarea unor măsuri provizorii, Curtea a precizat că efectivitatea deplină a protecției consumatorilor urmărită de Directiva 93/13 impune ca aceste măsuri să fie acordate potrivit unor modalități care nu sunt de natură să descurajeze consumatorul să introducă și să mențină o acțiune [48].

98. Într-o altă cauză în care reglementarea națională permitea de asemenea acordarea unor măsuri provizorii, deși acestea sunt refuzate în mod tradițional, Curtea a arătat că, în cazul în care instanța națională consideră, pe de o parte, că există indicii suficiente în sensul că respectivele clauze contractuale sunt abuzive și că o rambursare a sumelor plătite de consumatorul în cauză în temeiul contractului de împrumut în discuție în litigiul principal este probabilă și, pe de altă parte, că, în lipsa acordării unor măsuri provizorii pentru suspendarea plății ratelor lunare datorate în temeiul acestui contract, eficacitatea deplină a hotărârii definitive ce urmează să fie pronunțată pe fond nu poate fi garantată, aspect a cărui apreciere revine instanței naționale ținând seama de toate împrejurările speței, această instanță trebuie să acorde măsuri provizorii care să constea în suspendarea obligației acestui consumator de a efectua plăți pe baza contractului menționat [49].

99. În speță, pe de o parte, reglementarea poloneză în cauză nu permite adoptarea unor măsuri provizorii având ca obiect modificarea situației unui consumator aflat în faliment în cursul procedurii de faliment [50].

100. Pe de altă parte, nu există riscuri de plată necuvenită în favoarea creditorului parte la contractul care conține clauza abuzivă. Pe durata procedurii, persoana aflată în faliment nu rambursează încă datoriile către creditori. El face acest lucru la momentul la care intră în vigoare planul de rambursare stabilit de instanța specializată în faliment. În plus, persoana aflată în faliment recuperează eventualul excedent transferat în masa credală la închiderea procedurii de faliment.

101. Cu toate acestea, instanța de trimitere a arătat că, ținând seama de cuantumul fondurilor transferate până în prezent în masa credală și de cel al datoriilor persoanei aflate în faliment, se poate constata că aceste fonduri sunt suficiente pentru a acoperi creanțele, cu excepția creanței în litigiu. Or, trebuie să se ia în considerare faptul că, într-o procedură de faliment, consumatorul aflat în faliment se află deja într-o situație precară. Deși acesta poate recupera excedentul transferat în masa credală, nu este mai puțin adevărat că el este privat, pe tot parcursul procedurii de faliment, de o parte din salariul său, care face obiectul unei rețineri automate, în condițiile în care fondurile care constituie masa credală ar fi suficiente pentru îndestularea creditorilor, cu excepția creditorului care se prevalează de un contract care conține anumite clauze potențial abuzive. Nu se poate exclude ca, într-o astfel de situație, dificultățile financiare ale persoanei aflate în faliment să se agraveze, ceea ce poate afecta și familia sa apropiată.

[48] A se vedea în acest sens Hotărârea Impuls Leasing România (punctul 60), privind suspendarea unei proceduri de executare silită, și Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea unei proceduri finalizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă) (C-582/21, EU:C:2024:282, punctul 82).

[49] A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 iunie 2023, Getin Noble Bank (Suspendarea executării unui contract de credit) (C-287/22, EU:C:2023:491, punctul 59), citată la punctul 85 din Concluziile avocatei generale Medina prezentate în cauza M.K. (C-324/23, EU:C:2024:1031), care precizează în această privință că din această hotărâre reiese că aprecierea necesității de a dispune măsuri provizorii trebuie efectuată *in concreto*, în lumina obiectivului de a asigura deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie adoptată.

[50] Nu se contestă că acordarea de măsuri provizorii nu este prevăzută de dispozițiile naționale aplicabile în cadrul unei proceduri de faliment. Astfel cum arată instanța de trimitere, articolul 229 din Legea privind falimentul prevede că dispozițiile cărții întâi din prima parte a Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Legea din 17 noiembrie 1964 privind Codul de procedură civilă, Dz. U. din 2021, poziția 1805, cu modificările ulterioare) se aplică *mutatis mutandis* procedurilor de insolvență, sub rezerva unei excepții. Or, procedurile privind măsurile asigurătorii figurează în a doua parte a codului menționat, aspect care a fost confirmat în ședință.

102. Pe de altă parte, instanța de trimitere nu exclude ca, în lipsa acordării unor măsuri provizorii pentru reducerea reținerii din salariul persoanei aflate în faliment, având în vedere prelungirea procedurii în discuție în cazul examinării caracterului abuziv al clauzelor contractuale și riscul de deteriorare a situației sale financiare, să existe un risc care nu este neglijabil ca persoana aflată în faliment să renunțe la inițierea acțiunilor necesare pentru a beneficia de protecția pe care i-o conferă Directiva 93/13 și să se mulțumească cu un plan de rambursare a unor sume mai mici decât sumele reținute din salariul său, astfel cum s-a arătat la punctul 60 din prezentele concluzii.

103. Prin urmare, apreciem că protecția pe care Directiva 93/13 o asigură consumatorilor și cerința protecției jurisdicționale efective care decurge din aceasta sunt în mod clar incomplete atunci când, în pofida examinării, din oficiu sau la cererea persoanei aflate în faliment, a caracterului abuziv al clauzelor contractuale de către o instanță națională, nimic nu permite ajustarea reținerilor din salariul său, în condițiile în care fondurile care compun masa credală pot acoperi sau chiar depăși cuantumul creanțelor datorate, cu excepția creanței în litigiu.

104. Revine însă instanței naționale sarcina de a stabili dacă adoptarea unor măsuri provizorii, constând într-o reducere a reținerilor din salariul persoanei aflate în faliment, este necesară pentru a garanta persoanei aflate în faliment protecția pe care i-o conferă Directiva 93/13, deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie pronunțată referitor la caracterul abuziv al clauzelor în discuție și restabilirea situației persoanei aflate în faliment în drept și în fapt, în funcție de împrejurările proprii speței. În acest scop, instanța națională va putea ține seama printre altele de existența unor indicii suficiente în sensul că clauzele contractuale în cauză sunt abuzive, de posibilitatea concretă ca masa credală să fie deja suficient constituită pentru a satisface creditorii, cu excepția, dacă este cazul, a creanței în cauză, precum și de situația financiară a persoanei aflate în faliment și de riscul ca aceasta să trebuiască să suporte o prelungire a procedurii care ar putea conduce la o deteriorare nejustificată a situației sale financiare până la închiderea procedurii de faliment.

105. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la a doua întrebare preliminară că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care, într-o procedură de faliment, nu permite adoptarea unor măsuri provizorii adecvate, în cazul în care acordarea unor astfel de măsuri este necesară pentru a asigura deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie pronunțată în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzelor contractuale, aspect a cărui apreciere este de competența instanței de trimitere.

Concluzie

106. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Tribunalul Districtual Łódź-Centru din Łódź, Polonia) după cum urmează:

1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii

   trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care, într-o procedură de faliment, prevede că, odată ce tabelul de creanțe a fost aprobat printr-o hotărâre a unei instanțe judecătorești, hotărâre din care nu reiese în mod expres că a fost efectuată o examinare a caracterului abuziv al clauzelor contractuale, iar procedura continuă în fața instanței specializate în faliment, aceasta din urmă este ținută de acest tabel, astfel încât nu poate să aprecieze, din oficiu sau la cererea unui consumator, caracterul abuziv al clauzelor contractuale și nici să modifice tabelul menționat în consecință, ci trebuie, dacă este cazul, să suspende judecarea cauzei și să sesizeze această instanță judecătorească cu privire la eventualul caracter abuziv al acestor clauze.

2) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale care, într-o procedură de faliment, nu permite adoptarea unor măsuri provizorii adecvate, în cazul în care acordarea unor astfel de măsuri este necesară pentru a asigura deplina eficacitate a deciziei care urmează să fie pronunțată în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzelor contractuale, aspect a cărui apreciere este de competența instanței de trimitere.